

FARKAS FANNI KATINKA

Te (...) magamra hagysz, én pedig örökre ott maradok. Jövő tavasszal majd megint arra vágysz, hogy itt legyek veled ebben a házban. És ha visszaemlékezel erre a napra, rájössz, hogy boldog voltál.

1. Emily Jane Brontë (1818 – 1848) élete, pályaképe

Emily Brontë 1818 júliusában született az ír gyökerekkel rendelkező angol család ötödik gyermekeként. Édesapja, Patrick haworth-i káplán volt – itt élte le szinte egész gyermekkorát és ez a lápos, mocsaras yorkshire-i vidék ihlette később az *Üvöltő szelek* című művét.

Édesanyja halála után a három nővért (Charlotte, Emily, Anne) és a fiútestvérüket (Branwell) nagynénjük nevelte. Egymás szórakoztatására képzeletbeli birodalmakat találtak ki és történeteket, szereplőket írtak hozzájuk.

1836-ban Emily nővérével, Charlotte-tal Brüsszelbe ment, hogy tapasztalatokat gyűjtsenek a nevelőintézethez, amelyet közösen akartak létrehozni. Azonban nagynénjük halála miatt idejekorán haza kellett térniük. Ezután Emily soha többé nem hagyta el az otthonát. Alig harminc évesen megfázott a bátyja temetésén, de az utolsó percig sem fordult orvoshoz, így az író nő tüdőbajban hunyt el 1848. december 19-én.

1845-ben nővére megtalálta Emily kéziratos verseit, amelyek a kisgyermekkorukban elképzelt országról, Emily és Anne fantáziavilágáról szóltak. A három nővér elhatározta, hogy saját verseskötetet ad ki az addig megírt költeményeikből. Annak érdekében, hogy elkerüljék a női írók elleni előítéletet, mindannyian álnevet vettek fel a keresztnévük kezdőbetűjével alliterálva: így lett Charlotte Currer Bell, Emily Ellis Bell, Anne pedig Acton Bell. Később mind a hárman írtak regényt, Emily nővére, Charlotte Brontë *Jane Eyre* címmel, a húga, Anne *Agnes Grey* címmel írták meg legsikeresebb műveiket.

Álljon hát itt Emily egyik verse, melynek címe: *Akkor vagyok legboldogabb:*

*Akkor vagyok legboldogabb,
ha lelkem test-börtönből elszakadt
szeles, holdfényes éjszakán, ha fenn
a fény világban bolyong a szem –*

*mikor nem vagyok – s nincs se föld,
se tenger, se felhőtlen ég –
csak vándor szellem odafönt,
hol végtelen a messzeség.
[Tapfer Klára fordítása]*

Emily Brontë 1847-ben publikálta egyetlen regényét *Üvöltő szelek* címmel, három kötetben. A mű a kiadásakor nem volt népszerű, a korabeli olvasók megrázónak találták azt, ahogyan a szerelmet ábrázolta – nem egy kritikában olvasható, hogy túl szenvedélyesnek és kegyetlennek tartották. Még Emily nővére, Charlotte is (akinek hasonló motívumokkal tarkított műve ugyanebben az évben jelent meg) ambivalens módon viszonyult a regényhez. Emily halála után a következőt írta a műről: „*Akár helyes olyan lényeket létrehozni, mint Heathcliff, akár nem, én a magam részéről kétlem, hogy jó lenne.*”

A kezdeti vegyes fogadtatást követően később az angol irodalom egyik klasszikusává vált. 1850-ben Charlotte Emily Brontë igazi nevével újra kiadatta és azóta méltán töretlen sikere, páratlan világirodalmi jelentősége.

„*Ki gondolná, hogy Emily Brontë (...) aki az életből csak az álmokat ismerte (...) olyan könyörtelen élességgel tudta megrajzolni a téboly és a szenvedélyek képét? (...) Milyen hatalmakat*

kellett megidéznie ahhoz, hogy megírhasa a legdémonibb művet, melyhez hasonlót nem ismer a XIX. század angol regényirodalma?" – teszi fel Sötér István is az oly' sok Brontë-kutatóban felmerülő kérdést.

2. Az Üvöltő szelek sajátosságai

2.1. Cím – Wuthering Heights

A mű eredeti címe magyar nyelvre fordítva „süvöltő magaslatok”, amely Sötér István fordításában a Szelesdomb nevet kapta. A műben szereplő Earnshaw család birtokának nevéül is szolgál – egyéb fordításban olvasható még Zúgóbércként is. A beszélő cím, illetve birtoknév utal egyrészt a környezet természetes vadságára, illetve a szereplők és a közöttük lévő konfliktusok vad szenvedélyességére is: *„Szelesdomb: így hívják Heathcliff házát. Ez a név találóan fejezi ki a légkör kavargását, melyet ez a hely viharos időben megszenved. Bizonyára egészséges és tiszta itt a levegő minden évszakban. Jól láthatjuk, milyen erővel fúj erre az északi szél, ha egy pillantást vetünk a ház végébe.”* [Sötér István fordítása]

2.2. Műfaj – regény, családrege

A regény a nagyepika vezető műfaja; rendszerint hosszabb időszakot bemutató, szerteágazó cselekményű; számos fő- és mellékszereplőt vonultat fel; formája elsősorban prózai, de léteznek verses regények is.

A családrege vagy nemzedékrege a XX. században vált jellemző regénytípussá. A családrege középpontjában egy család áll, melynek nemzedékekre visszamenő történetével, viszonyrendszerével foglalkozik. A XX. századi regények kérdésfeltevései összefüggnek a polgárság válságos élettapasztalataival.

3. A mű helyszínei, cselekménye, szereplői

3.1. Helyszínek

Szelesdomb és Thrushcross Grange, avagy Zúgóbérc és Fácánosmajor. Különböző fordítások különböző neveket rendeltek a birtokokhoz. (Jelen tételben a Sötér István által használt elkülönítést használom.)

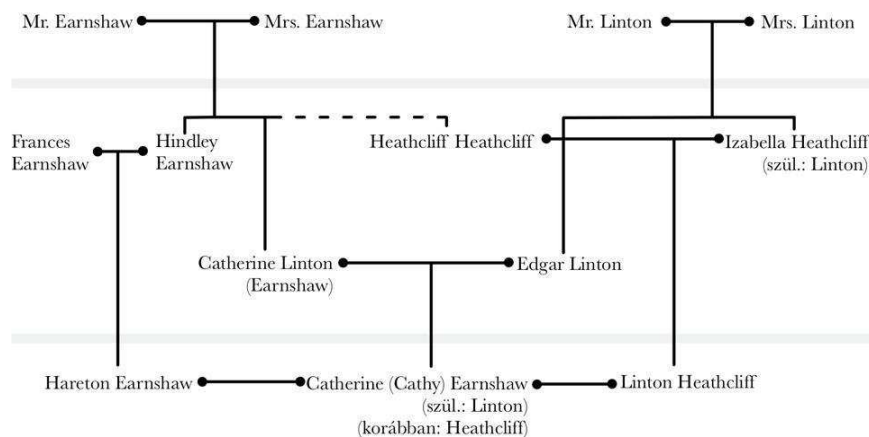
Szelesdomb az Earnshaw család birtoka, ezen a lápos-mocsaras, kietlen, szinte félelmetesen messzinek tűnő tájon (ahogyan a műben Lockwood fogalmazta meg: *„embergyűlölők mennyországában”*) egy hegy tetején áll a család ősi fészke évszázadok óta.

Thrushcross Grange (szó szerint: rigójárta major) ezzel szemben a civilizációt testesíti meg. Még elhelyezkedése is barátságosabb, hívogatóbb: a völgyben park veszi körül, az egész birtokot kerítés öleli körbe zárt kertkapukkal védelmezve lakóit.

Ahhoz, hogy igazán jól megértsük a kettő birtok közötti különbséget és e különbség jelentőségét, ildomos megfigyelnünk a házak lakóit is. A Szelesdombon élő Heathcliff és Catherine személyiségének legfőbb jellemzője a korlátokat nem tűrő, ösztönös szabadság – csak úgy, mint a természet erőinek. A sűrűn betegeskedő Linton-gyermekek viselkedése, öltözködése, ápoltsága szöges ellentétben van a két szelesdombi gyermek vadóc külsejével és ki nem apadó energiájával. A Thrushcross Grange-iek szelídek, kifinomultak, kulturáltak.

„A két beszélő helynév nyilvánvaló szembenállást jelöl. Szelesdomb az elemek harcának, a Linton-birtok a bensőséges idillnek a színtere.” (Szegedy-Maszák Mihály) Más szempontból vizsgálva az Earnshaw-birtokot a korlátlan szabadság– míg Thrushcross Grange-t a társadalmi normákkal szabályozott élet jelképes otthonának tekinthetjük.

3.2. Cselekmény

Mielőtt azonban a cselekmény részletezésébe belefognék, szeretnék minden kedves olvasót arra bízgatni, hogy olvassa el ezt a zseniális művet, hiszen akármilyen bő cselekményleírást olvasunk el egy műről, az semmiképpen nem lesz a mű olvasásával egyenértékű.

A regény 1801-ben indul: Lockwood úr elmeséli házvezetőjének a földesuránál, Heathcliffnél való különös látogatását. Lockwood Thrushcross Grange bérbeadásának részleteit igyekezett megbeszélni Szelesdombon, de a szörnyű időjárás miatt kénytelen ott tölteni az éjszakát.

„Kizártam az ágy deszkaajtáját, beléptem a gyertyával, bezárkóztam és máris biztonságban éreztem magam Heathclifftól vagy akárki mástól. Az ablak párkányán, ahová lámpámat helyeztem, egymásra halmozott, penészes könyvek heverték, a deszkát késheggyel karcolt bevésések borították. E bevésések hol kisebb, hol nagyobb betűkkel ugyanazt a nevet ismételték: Catherine Earnshaw, majd Catherine Heathcliff, sőt itt-ott Catherine Linton.” Lockwood úr már kora hajnalban elhagyja Szelesdombot és hazamegy; sokáig betegen fekszik, ezért megkéri Ellen Deant, hogy mesélje el neki Heathcliff családjának történetét.

Nelly elbeszélése harminc évvel korábban kezdődik, amikor Mr. Earnshaw egy Liverpoolban talált utcagyereket visz haza – Heathcliffet (a halva született gyermeke után nevezte el a talált árvát így). Catherine hamar megkedveli a gyermeket, azonban bátyja, Hindley örökösen bántja őt.

Édesapjuk halála után Hindley veszi át a birtok vezetését, Heathcliffre pedig a korábbiaknál is több szenvedés vár, hiszen Mr. Earnshaw nagyon jól bánt vele, Hindley azonban a gyerekkori ellenérzéseit töltötte ki rajta: „Az a mód, ahogy ez utóbbival [Heathcliffel] bánt, még egy szentből is ördögöt csinált volna.” A cselédek közé száműzte, nem taníttatta tovább és a földekre küldte dolgozni. Catherine (bár eleinte követte a földekre, illetve ő maga próbálta tanítani a fiút) az idő előrehaladtával egyre inkább eltávolodik Heathcliffől, rá kell jönnie, hogy ez csak egy gyerekkori fellángolás volt iránta. Megismerkedtek Edgar és Izabella Lintonnal, Thrushcross Grange-ből. Edgar Linton nem sokkal később megkéri Catherine kezét, amit a lány elfogad – Heathcliff még aznap este elmegy Szelesdombról. Catherine belebetegszik gyerekkori szerelmének elvesztésébe, de szép lassan felépül és Linton feleségként él Thrushcross Grange-ben.

Boldogan és nyugodtan élnek, amíg egy napon újra fel nem tűnik immár meggazdagodott úriemberként Heathcliff – bosszút állni a gyerekkori sérelmeiért. Catherine nem tudja palástolni a boldogságát, ami miatt Edgar mérhetetlenül féltékeny. Heathcliff Szelesdombon lakik, ahol Izabella és Catherine gyakorta meglátogatják. Izabella igen hamar beleszeret Heathcliffbe.

Nelly – aki Catherine-nel együtt költözött Thrushcross Grange-be – egy nap látogatást tesz Szelesdombon, ugyanis nagyon félti Catherine-t; attól tart, hogy Heathcliff rossz szándékkal tért vissza. Szelesdombon találkozik Haretonnal, akitől megtudja, hogy Heathcliff arra tanítja őt az otléte alatt, hogy csúnyán beszéljen az apjával, és megtiltotta a tiszteletesnek, hogy a birtok kapuján betegye a lábát, annak érdekében, hogy Hareton ne oktathassa. Miután elégtételt vett Hindleytől, igyekszik elcsábítani Izabellát azáltal, hogy viszonzza az érdeklődését és feleségül kéri őt. Heathcliff nem sokkal később megszökteti a lányt bátyja birtokáról, amely Edgart nagyon bántja: „Önszántából ment el (...) Joga volt elmenni, ha akart. Ne zavarjanak többé ezzel a dologgal. Ezentúl csak névleg a húgom; nem én tagadom meg őt; ő tagad meg engem.” Izabella Szelesdombon él

ezután, de nagyon szenved, ugyanis Hindley, Joseph és Hareton is nagyon kegyetlenek vele, ráadásul Heathcliff is őt bünteti mindazért, amit Edgar ellene tett.

Mindeközben Catherine nagyon beteg lesz, nem hajlandó enni és úgy gondolja, hogy meg fog halni. Két hónapig tart ez a borzalmas állapota, de egyre inkább felépülni látszik, bár teljesen egészséges soha nem lesz már ezután. Edgar és Heathcliff között Izabella szöktetése óta felerősödött ellentét és az örlődés hosszas betegeskedés után elviszi Catherine-t, de előbb életet ad lányának, a kis Cathynek. Szelesdombra Nelly viszi Catherine halálának hírére, amelyet Heathcliff dühöngve fogad: *„Kínok közt ébredjen (...) Én pedig egy imát mondok, és addig ismétlem, míg a nyelvem bele nem fárad: Catherine Earnshaw, ne találj békét mindaddig, míg élek! Azt mondtad, megöltelek: hát kísértés engem! (...) Légy mindig velem ... mindegyik ablakban ... tégy örülni! De ne hagyj egyedül ebben a mélységben, ahol nem tudlak megtalálni! Ó, Istenem, ezt nem lehet szóval elmondani. Nem élhetek az életem nélkül! Nem élhetek lelkeimtől megfosztva.”*

Catherine temetése után nem sokkal Izabella rövid látogatást tesz Nellynél, majd elhagyja ezt a széles vidéket és Londonba szökik, ahol megszüli Heathcliff fiát, Lintont (nyilvánvalóan az édesapa bosszantása végett adta neki ezt a nevet). Ez idő alatt Hindley meghal és kiderül, hogy óriási adóssága volt a játékfüggősége miatt Heathcliff felé, aki evégett Hindley halála után Szelesdomb ura lett; nem engedi Haretont Thrushcross Grange-be menni Nellyvel, hanem magához veszi őt.

A közben felcseperedő kis Cathy 13 éves koráig még Thrushcross Grange kerítését sem lépte át, és egyáltalán nem ismeri Szelesdombot, sem annak történetét. Edgar Linton húga betegségének hírére Londonba utazik, ahonnan napokkal később az ekkor 12 éves Lintonnal tér haza. Heathcliff tudomást szerez a gyermek hollétéről és a fiát azonnal Szelesdombra rendeli. Nelly kényszerül átvinni a gyermeket Szelesdombra; hiába igyekszik megnyugtatni a fiút, érkezésükkor Heathcliff Izabellát pedig gonosz némbeknek nevezi és meg sem próbál gyengéden fordulni a gyermek felé. *„Nem lévén több okom a maradásra, lassan távozni kényszerültem, miközben Linton épp egy barátságos juhászcutya közeledését igyekezett félénken elhárítani. De sokkal inkább résen volt, minthogy becsaphattam volna. Abban a percben, mikor betettem magam mögött az ajtót, sikoltást hallottam és néhány kétségbeesett kiáltást: – Ne hagyjon el [Nelly]! Nem akarok itt maradni! Nem akarok itt maradni!”*

Néhány év elteltével Cathy 16 éves kora környékén Nellyvel madárlesre mennek a mocsárhoz, ahol találkoznak Haretonnal és Heathcliffel, aki meghívja őket magához, hogy bemutassa a fiát. Mivel három év alatt nagyon sokat változott mindkettejük, Cathy és Linton nem ismeri meg egymást, és rövidesen levelezni kezdenek. Edgar Linton azonban megbetegszik, állapota napról napra egyre jobban romlik. Cathy emiatt Lintonnal csak félig titokban találkozhat Nelly felügyelete mellett. Egy ilyen találkozás alkalmával Heathcliff is a fiúval tart és meginvitálja magához a kis Cathyt és Nellyt. Édesapja betegsége miatt nehezen, de Cathy végül elfogadja a meghívást és Szelesdombra mennek. Mihelyt azonban Cathy a birtokra teszi a lábát, Heathcliff bezárja őket és nem engedi el addig, amíg Lintonnal össze nem házasodnak (a sürgetésnek az oka, hogy Heathcliff félt, a gyenge, betegeskedő Linton idejekorán meghal). *„Nem vonom vissza a szavam – mondotta Catherine. – Még ebben az órában megesküszöm vele, ha utána visszatérhetek Thrushcross Grange-be.”* – Heathcliff ezután még napokig tartotta Szelesdombon Nellyt és Cathyt.

Edgar Linton lánya hiánya miatt nem sokkal ezután meghal, de abban a hitben, hogy a kis Cathy boldog házasságban él Lintonnal. (Linton egyre súlyosbodó állapota végül a halálához vezet.) Cathy apja gyásza okozta hatalmas szomorúsága miatt észrevétlenül száll át minden vagyont Heathcliffre, a lány pedig végleg Szelesdombra költözik.

Hareton és Cathy kezdik egyre inkább megkedvelni egymást, Cathy gyakorta olvas Haretonnak, tanítani igyekszik őt (csak úgy, mint édesanyja Heathcliffet gyermekkorukban) és jó barátokká váltak. Őket figyelve Heathcliff megvallja Nellynek az érzéseit: *„Nem emberi lényt, hanem saját ifjúságom megtestestítőjét láttam az imént Haretonban; (...) Elsősorban hasonlatossága révén emlékeztetett ijesztően Catherine-re. Mégis, ez a körülmény, melyről azt hihetné, hogy a legnagyobb hatással van képzeletemre, valójában a legkevésbé számít; mert mi az, ami nem órá emlékeztet? (...) Nem nézhetek erre a padlóra anélkül, hogy lábának nyomát ne látnám rajta. Minden felhőben, minden fában az ő arcát látom, őt rejti az éjszaka, ő bukkan előm a nappal csalogó fényeiben.”*

Nelly Thrushcross Grange-ben marad, ahol hamarosan megjelenik Mr. Lockwood – és itt „érkezünk vissza” ahhoz az időszakhoz, amikor Ellen Dean mesélni kezdett.

Mr. Lockwood miután teljesen felgyógyult, elhagyja Thrushcross Grange-t és csak két év után tér vissza. Ám a viszonyok Szelesdombon igencsak megváltoztak. Nelly elmeséli, hogy nem sokkal Lockwood távozása után ő is Szelesdombra költözött, ahol szemtanúja lett Heathcliff fizikai, majd lelki elgyengülésének, illetve a Hareton és Cathy között kibontakozó szerelemnek is, akik később eljegyzik egymást és esküvőjük után Thrushcross Grange-be költöznek.

Egyik reggel a ház urát holtan találják az ágyán, arcán groteszk mosollyal, amely tükrözi az élete végére elhatalmasodó örületét: „*Mikor sikerült egy másik kulccsal kinyitnom az ajtót, a fülkés ágyhoz szaladtam, mert a szoba teljesen üres volt. (...) Heathcliff ott feküdt hanyatt. Szemem találkozott az övével, mely oly vad volt és átható, hogy visszahőköltem tőle. Úgy láttam, mosolyog.*” Holttestét Catherine és Edgar mellé temetik, ahogyan kívánta „*s remélem, lakója éppoly nyugton alszik, mint szomszédai. De ha megkérdezi a környékbeli embereket, a bibliára esküdnének, hogy hazajár. (...) Egy kis pásztorgyerekekkel találkoztam, aki egy juhot és egy bárányt hajtott. Kétségbeesetten sírt (...) – Mi a baj, kisember? – kérdeztem. – Heathcliff és egy nő van a szikla aljában.*”

3.3. Szereplők

A műben két generáció is felcseperedik az olvasók előtt. Ennek alapulvételével kell a szereplők bemutatásakor az első és a második generáció bemutatását elkülönítenünk. Az első generáció tagjainak lelke és élete tele van érzellemmel, szenvedéllyel; a szerelem és a gyűlölet végletekig meghatározzák a személyiségeiket. A második generációs szereplők élete azonban sokkal nyugodtabb. Szétoszlik a szülei sorstragédiája, a mű végére idillivé válik az életük.

Az első generáció tagjai tehát: Heathcliff, Catherine Earnshaw, Izabella Linton, Edgar Linton és Hindley Earnshaw.

Heathcliff: A mű Heathcliff élete és története köré épül. Az egész regényen át érezhető a szereplőkre, valamint a történésekre való óriási hatása. Megszólalásai, cselekedetei nagyon sokszor bántóak. A regény olvasása közben azonban úgy érezhetjük, hogy Heathcliff valójában nem olyan, amilyennek látszik – a kegyetlensége fakadhat Catherine iránti csalódott szerelméből, illetve a nehéz gyermekkori körülményeiből (ne csak Hindley piszkálódására gondoljunk, hanem arra is, ami azelőtt történhetett vele, mielőtt Mr. Earnshaw magához vette). Személye azonban nem változik meg a mű során, nem fejlődik, s nem tekinthetünk rá romantikus hősként sem.

Catherine Earnshaw: Catherine még gyerekkorában beleszeret Heathcliffbe, mely szerelme élete végéig kitart. „*Ő sokkal inkább én, mint jómagam. Bármiből is van a lelkünk, az övé s az enyém egy.*” – mondta Heathcliffről, mégis, a társadalmi elfogadottság iránti vágya arra készíti, hogy hozzámenjen Edgar Lintonhoz: „*Linton iránti szerelmem olyan, mint a fa lombja. Az idő, tudom jól, meg fogja változtatni, amint a tél is megváltoztatja a fákat. Heathcliff iránti szerelmem olyan, mint a sziklakéreg a föld alatt; kevés látható örömet nyújt, de nem lehet mással helyettesíteni.*” Míg ő maga megszakad a Heathcliff iránti vágy szenvedélye és a társadalmi ambíciói között, nyomorúságot okoz mind a két férfinak, aki szereti őt.

Izabella Linton: Első pillantásra úgy tűnik, hogy Edgar Linton húga Catherine ellentétpárja. Míg Catherine erős akaratú, gyakran makacs, szabad szellemű; Izabella viselkedése kifinomult. Azonban ahogy felnő és idősödik, beleszeret Heathcliffbe és akkor is makacsul ragaszkodik hozzá, amikor körülötte mindenki óva inti tőle. Azzal pedig, hogy hozzámegy feleségül, még talán vadabb is, mint Catherine, hiszen ő hajlandó szembemenni a társadalmi elvárásokkal. Később (talán azért, hogy megvédje születendő gyermekét) elmenekül Londonba, és soha többé nem tér vissza. Ez a cselekedete még inkább rávilágít arra, hogy a törekenynek tűnő Izabella valójában egy erős akaratú nő.

Edgar Linton: Ha Izabella Catherine ellenpárja, akkor kétségtelen, hogy Edgar Heathcliffé. Edgar Linton egy jó modorú, kifinomult úriember, bár ezen nemes tulajdonságai haszontalannak bizonyulnak a Heathcliffel való rivalizálásban, amely többször is megmutatkozik, sőt Catherine is felrója neki: „*Ha nem mered megtámadni, kérj tőle bocsánatot, vagy tűrd el, hogy megverjenek.* (...)

Olyan biztos, hogy Heathcliff egy ujjal sem nyúlna hozzád, mint amennyire lehetetlen, hogy a király egy hadsereget küldjön egy csapat egér elpusztítására.” Ebben a részletben is megmutatkozik, hogy Edgar kifinomultsága a gyámoltalanságából és tehetetlenségéből ered. Emily Brontë talán Edgart használta arra, hogy megmutassa: a fenti tulajdonságok nem csak nőkre illenek, ahogyan a társadalom hajlamos hinni. Edgar képtelen szembenézni Heathcliff bosszújával.

Hindley Earnshaw: Catherine Earnshaw testvére. Durva lelkű ember, már kiskamasz korában meggyűlölte a házukhoz került talált gyermeket, s apjuk halála után béressorba kényszerítette. Felesége, Frances röviddel azután halt meg, hogy életet adott Haretonnak. Az özvegyen maradt Hindley rákapott az italra és züllött életet élt. Heathcliff visszatérte után bosszút állt rajta a korábbi megaláztatásokért, kiforgatta őt vagonából; végül az ital vitte a sírba.

A második generáció tagjai Linton Heathcliff, Cathy Linton és Hareton Earnshaw.

Linton Heathcliff: A két generáció között mintegy átvezetés lehet az ő alakja. Egyszerre önző és gyenge, érényeiben az édesanyja generációjára hasonlít, viszont az ártó cselekedetei Heathcliffre vezethetőek vissza, és nem is teljesen egyértelmű, hogy miért vált belőle szájalomra méltó karakter.

Cathy Linton: Catherine és Edgar Linton lánya, aki 13 éves koráig gyakorlatilag át sem lépte Thrushcross Grange kapuját, mégis 16 évesen Heathcliff mesterkedései folytán boldogtalan házasságba kényszerül, azonban végül megtalálja a boldogságot Hareton mellett. Érdekesség, hogy az édesanyja Catherine Earnshaw-ként születik és Linton vezetéknevvel él élete végéig, míg a kis Cathy Linton vezetéknevvel születik és (ha a történet végén valóban hozzámegy Haretonhoz) Earnshaw-vá válik. Az édesanya lányával nem csupán a nevükben osztozik, hanem a makacsságukban és lobbanékonyaságukban is, bár a kis Cathy édesapja hatására egy szelídebb és jószívűbb teremtés.

Hareton Earnshaw: Édesapja, Hindley halála után Heathcliff neveli őt: nem taníttatja, a cselédekkel együtt a földeken dolgoztatja – ezzel is bosszút állva a szenvedéssel teli gyermekkoráért. A műveletlen és hirtelen haragú Hareton azonban igyekszik változni: „*Becsületes, értelmes és buzgó természete csakhamar győzedelmeskedett a tudatlanságon és alantas gondolkodáson, melyben felnevelték. Catherine őszinte elismerése csak mégjobban ösztökélte.*”

Kettő nagyon fontos szereplő maradt, akik nem sorolhatóak be egyik generációba sem: Mr. Lockwood és Ellen Dean.

Lockwood: Lockwood karaktere gyakorlatilag passzív, bár ő az, aki összeköti a történet szálait azzal, hogy meghallgatja Nelly elmesélését. Lockwood egy Londonból érkező bérlő, aki belecsöppen a történetbe. Az ő karakteréről nem tudunk meg sokat, nem változik a történet során, egyszerűen csak izgatja őt a különös történet, amelyet házvezetőnője mesél. Éppen ez a kíváncsisága az oka annak, hogy a következő ősszel visszatér Szelesdombra.

Ellen Dean: Nelly szolgál a legfőbb narrátorként a szövegben. A történetmesélése attól válik igazán teljessé, hogy erős érzelmek kötik a szereplőkhöz, hiszen gyakorlatilag Hindley-vel és Catherine-nel nőtt fel, ő nevelte fel Cathyt, részben Hareton is, minden szereplővel volt valamilyen kapcsolata. Nelly egy nagyon türelmes és felelősségteljes nő, törődik a körülötte lévőkkel, a gyermekek dadusa, mivel a szülei gyakran közömbösek irántuk vagy ártanak nekik.

4. Az elbeszélői hang és annak többszólamúsága

A mai irodalomtudomány az elbeszélői hang többszólamúságát és szokatlan bonyolultságát tartja a mű egyik legnagyobb értékének. A cselekmény elején majdnem egyidőben kettő elbeszélő nézőpontjából is megismerhetjük a szereplőket (lásd: később), a regény folyamán a szereplők bizonyos részleteket (általában a velük történő élethelyzeteket, lelki folyamataikat) a saját szemszögükből mesélik el (vagy írják le) – ezzel a narrátor szerepébe bújva.

Az első három fejezetben az elsődleges elbeszélő, Mr. Lockwood egyesszám első személyű naplószerű elbeszéléseként olvashatjuk, amint elmeséli a földesuránál, Heathcliffnél tett igencsak különös látogatásait. Az első kettő találkozásra 1801 telén kerül sor (a harmadikról csak a 34. fejezetben olvashatunk, ennek ideje 1802 szeptembere), a második vendégeskedésekor ott töltött

éjszaka elbeszélésébe ékelődik bele a gyermek Catherine naplójegyzése, amelyben Hindley gonoszságát panaszolja majdnem 25 évvel korábban – ezt a feljegyzést találja meg és olvassa el Mr. Lockwood ottlétekor.

A másodlagos elbeszélő Lockwood házvezetőnője, Ellen Dean, aki Mr. Lockwood ápolása közben meséli el neki a két birtok lakóinak történetét 1757-től Heathcliff megérkezésétől Lockwood látogatásáig, 1802-ig.

Bár Ellen Dean időben nagyjából előre haladva meséli el a történetet, a beékelődő történetek hatalmas szerepe miatt azonban csak a regény végére kristályosodik ki a történet és kapunk választ minden kérdésre. Így, visszafelé olvasva érthetjük meg a Lockwood látogatásakor való különös viselkedést Szelesdombon, Lockwood különös álmát, az ágytáblába karcolt nevek szerepét, és Heathcliff belső lelki folyamatait.

Mint korábban már említettem, különböző módokon „szólnak meg” az egyes elbeszélők. Ezeket láthatjuk a következő felsorolásban (a fent említett kettő főbb elbeszélőn kívül):

- Elbeszélések:
 - o a gyermek Heathcliff elbeszélése a Linton birtokon történt leskelődéséről
 - o Izabella elbeszélése a szökéséről
 - o Cathy elbeszélése Ellen Dean betegsége idején tett látogatásáról
 - o Zillah elbeszélése a haldokló Lintont ápoló Cathyról
- Levelek:
 - o Izabella Linton levele Ellen Deannek a szökéséről
 - o Linton levele Edgarnak
- Vallomások:
 - o Catherine vallomása Heathcliff iránti érzéseiről
 - o Heathcliff vallomása szerelméről, a bosszútervéről, Catherine „kihantolásáról”
- Egyéb bejegyzések
 - o Catherine naplószerű bejegyzése egy könyvben egy esős vasárnapról
 - o különböző nevek az ablakdeszkába vésvé

Ezen sokoldalú elbeszélésnek az eredménye, hogy az olvasó ugyanazt a szereplőt akár 4-5 szemszögből is megismerheti, különböző élethelyzetekben, így kényszerítve az olvasót arra, hogy ne ragadjon bele abba az olvasatba, amely először bemutatta az adott szereplőt, értékelje át többször az ítéleteit, változtassa meg a szemléletét.

A gyakori elbeszélőváltás másik következménye az időrendiség megbontása. Az idősíkok bonyolultan épülnek egymásra, fenntartva az olvasó kíváncsiságát végig az egész művön.

5. Összegzés

A sorscsapások itt senkit sem szelídítenek, az itt élők szoros, zárt világukban maguk teremtik meg poklukat is, mennyországukat is. Van valami elképesztő abban, milyen magától értetődően mozognak Emily Brontë alakjai ebben a világban, mintha a hatalmas szenvedélyek légköre volna az egyetlen, amelyben élni tudnak. A mű hőseit reggeltől estig lefoglalja, hogy megélik az érzelmeiket, voltaképpen munkája, jövedelmet adó foglalkozása egyedül az elbeszélő Ellen Dean-nek van, amellet elszigetelt helyzetükben falu vagy város közösségi rendje se köti őket. De ha a valóság a szeretet és gyűlölet szenvedélyes erejét, halálon túl is megmaradó hatását jelenti, úgy Emily Brontë regénye páratlan alkotása a valóságot legmélyebb lényegében ábrázoló irodalomnak.

A fiatalok úgy tűnik, megjelenítik szüleik legjobb tulajdonságait és egy erős egésszé egyesítik Szelesdomb és Thrushcross Grange különböző, egymással ütköző aspektusait. Szelesdomb erejét és szenvedélyét testesítik meg a pusztulásra ítélt intenzitása nélkül, valamint Thrushcross Grange kedvességét annak gyáva sznobsága nélkül. Általuk a két birtok a melegség és az öröm menedékét alkotja majd. Az életörömet, az áradó életszeretetet hirdeti végül is az Üvöltő szelek.

Sokáig időztem a három sír körül, a szelíd ég alatt; elnéztem a hanga és a harangvirág körül röpködő éji lepkéket, a füvet felborzoló könnyű szellőre figyeltem, és eltűnődtem rajta, miért is hiszik az emberek, hogy nyugtalan az álmuk azoknak, akik odalenn alusznak ebben a békés földben.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- PETHŐNÉ NAGY Csilla: *Irodalom 11. I. kötet* Budapest, Eszterházy Károly Egyetem, 2015.
 - Emily BRONTË: *Üvöltő szelek*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981.
 - PALOTÁS NAGY Éva: *1500 fogalom magyar nyelv és irodalomból*. Szeged, Maxim Kiadó, 2017.
 - <https://www.sparknotes.com/lit/wuthering/>
 - http://www.literatura.hu/irok/romantik/emily_bronte.htm
- <http://arkadiafolyoirat.hu/index.php/4-a-no/131-ismetleskenyszer-a-masodik-generacio-ertelmezese-emily-bront-uvolto-szelek>